

23.06.2001

A

GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Muzeum Pomorskie - Armii Krajowej
ul. Słowackiego 13, tel. 0048 91 65 22 186
lapak@wp.pl; www.zawacka.pl
REGON 16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
1090 1506 0000 0000 5002 0244

romanowski Adolf Edward
ul. Piława
ul. Sólno
ul. Szeciński
ul. Wierchowski

Toruń
PAP Cierpice
Romanowski Adolf Edward

M: 757/1435 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Pomranowski Adolf Edward

J:U-757/1435 Pom.

Toruni PAB

I./1. Relacja *k. 2 s. 1-2*

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację —

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja

.....
.....
.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne *k. 1*

VI. Fotografie *brak*

11. Delaja - Romanowski Alfons Edward

1. Notatka z ustnej relacji Romanowskiego
spisana przez dra Konrada Cichomowskiego
gd 16.06.1965 r. w Szczecinie, kserokop.
oryg.

k. 2 s. 1-2

N o t a t k a

z ustnej relacji ob. Romanowskiego
o jego działalności w PAP w latach okupacji.

Od 1935 - 1937 roku pełnił służbę wojskową i ukończył szkołę podoficerską w stopniu kaprała. Został zwolniony w 1937r. Od tego czasu pracował w nadleśnictwie Cierpiszewo /stacja kolejowa Cierpice/ jako leśniczy. W końcu sierpnia 1939 r. został zmobilizowany do wojska polskiego. Uniknął niewoli i po zakończeniu kampanii wrześniowej wrócił do miejsca zamieszkania i ponownie zaczął pracować jako leśniczy. Przed wojną po ukończeniu służby należał do Związku Podoficerów Rezerwy. Kiedy wrócił do domu przywiózł z sobą broń. Dwa pistolety, dwa myśliwskie sztucery marki mauser oraz swoją dubeltówkę. Wszystko to razem po zakonserwowaniu i opakowaniu zakopał.

W 1942r. został zwerbowany do konspiracyjnej organizacji Polska Armia Powstania. Nazwiska tego kto go zwerbował dokładnie nie pamięta, ale był to działacz a raczej jeden z członków Związku Podoficerów Rezerwy, prawdopodobnie Jankowski. Po zaprzysiężeniu został mianowany podporucznikiem z prawem przeprowadzenia mobilizacji z momentem jej ogłoszenia przez komendę PAP, dowódcą kompanii Glinki - Zielona. Twierdzi, że młyny w Toruniu i Lubiczu zostały podpalone w 1942r. i podпалиły je grupa dywersyjna PAP. Na terenie jego leśnictwa nie było żadnych schronów w lesie. Otrzymał natomiast polecenie przygotować melinę, w której na wypadek wyspy w Toruniu miał ukrywać się komendant organizacji ppłk Zakrzewski /Słowikowski ?/. Do organizacji należał również Niemiec reichsdeutsch zawiadowca stacji kolejowej z Aleksandrowa Kujawskiego. Był on potem aresztowany i przesłuchiwany z Romanowskim. Robiono mu wyrzuty jak on jako Niemiec mógł sprzeniewierzyć się Rzeszy razem z Polakami. Był strasznie torturowany ale nic nie wydał. Wszystkiemu zaprzeczał i twierdził, że się z nikim nie kontaktował i nie należał do organizacji. O jego dalszych losach Romanowski nic nie wie, spotkał go w Buchenwaldzie. Twierdzi, że prócz tego Niemca byli w organizacji również i inni Niemcy. Członkiem PAP był również Machimiak z Chełmna nad Wisłą. W terenie Romanowskiego do PAP należał Karwiński oraz leśniczy Wypyszyński. Działalność organizacji była do 1943r. raczej słaba i ograniczała się do werbowania nowych członków. Był system trójkowy spisów nie prowadzono. Ze Słowikowskim kontaktował się tylko dwa razy,

ale przypomina sobie, że był to Zakrzewski. Bezpośrednio podlegał Jankowskiemu. Miejscowość jego należała już do powiatu inowrocławskiego. W Toruniu aktywnym członkiem organizacji był pewien emerytowany kapitan, który prowadził kolekturę losów loterii państwowej. Jego nazwiska nie pamięta. Ow kapitan w czasie ~~jego~~ aresztowania miał przy sobie szyfr, który zarekwirowało gestapo. To umożliwiło im dalsze aresztowania. Jego aresztowano dzień później, po aresztowaniach jakie miały miejsce w Toruniu. O nim mogli wiedzieć z dwóch źródeł: latem był u niego razem z Jankowskim człowiek, który jak się potem dowiedział, został wciągnięty do organizacji przez Stauferową a przedstawiał się jako oficer Legii Cudzoziemskiej, który uciekł z niewoli niemieckiej, gdzie był jako jeńiec francuski. Przedstawił się jako inspektor kontrolujący organizację w terenie z ramienia Komendy Głównej w Toruniu. Chciał obejrzeć miejsce przygotowane dla komendanta a następnie zapoznać się ze stanem organizacji. To pierwsze zobaczył a drugiego Romanowski mu nie pokazał, gdyż jak twierdzi było to niezgodne z wytycznymi Komendy Głównej z zasadami konspiracji i powiedział mu, że on zna tylko swoich dowódców plutonów. Na drugi dzień po aresztowaniach w Toruniu, jego dom - Romanowskiego został otoczony przez gestapo. Aresztowano go i pytano, gdzie jest człowiek, który się u niego od wczoraj ukrywa. Stąd nasunął się mu wniosek że został zdradzony przez owego inspektora, ponieważ ten ogądał kwatery przygotowaną dla komendanta. Aresztowanego Romanowskiego wsadzono do samochodu i kazano się poprowadzić do Karwińskiego. Jeden z gestapowców miał w ręku listę, na której figurowało jego nazwisko obok którego było zanotowane: z przesłuchania Jankowskiego. W czasie przesłuchania kilkakrotnie zadawano jemu pytanie jak sobie wyobraża ustrój demokratyczny. Stąd wyciąga wniosek, że była to organizacja lewicowa. W czasie przesłuchiwania był konfrontowany z angielskim oficerem i z wspomnianym Niemcem. W trakcie przesłuchiwania a ściślej po jego zakończeniu jedna z sióstr Szadoch była zatrudniona jako maszynistka. Po przesłuchaniach i strasznych torturach został odesłany do obozu w Mauthausen.

Rozmowę przeprowadził
ppłk mgr K.Ciechanowski

Szczecinek, dnia 16.06.1965

prekarsam przez dr R. Ciechanowskię
L. dz. 719/1/94 z 27.09.94

TiM - 757/1435 Pom.

Toruni

Romanowski Adolf Ed.

Skarty informacyjne

h. 1

Pomranowski Adolf

Tomni
GAP 1

zob. Gąsiorowski Andrzej, Polskie
Armie Powstania...
Tomni 1997, s. 42, 56, 78, 95.

nr. 115

TECZKA

Romanowski Adolf Eds.
Madr. Piława
pocz. Silno
pow. Szczecinek
prekazyt.
dr. Ciechanowski K.

M-757/1435

Toruń
PAP

Romanowski Adolf
Edward

Romanowski Adolff Edw.

